

ЗАЩИТЕНИ КАНДИДАТСКИ ДИСЕРТАЦИИ

ИВАН САРАНДЕВ — „ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ КАТО ЛИТЕРАТУРЕН КРИТИК“

На 26 май 1972 г. се състоя публична защита на дисертацията на Иван Атанасов Сарандев на тема „Пенчо Славейков като литературен критик“ за присъждане на научната степен „кандидат на филологическите науки“. На защитата присъстваха членове на Научния съвет, писатели, научни сътрудници и специалисти, аспиранти и др.

Рецензентите на труда проф. Стоян Карслев и ст. н. с. Милена Цанева оцениха труда на Иван Сарандев като сериозен научен принос в осветляването на философско-естетическите и литературно-критическите възгледи на Пенчо Славейков. Изтъкнато беше, че без да се забравя връзката с цялостната личност и творчество на поета, дисертантът обособява неговата критична дейност като едно от най-интересните изяви на Славейковото творчество. Обединявайки различните прояви на литературно-критическата дейност на поета, като статии и рецензии, биографични очерци и есеистични портрети на български и чужди писатели, оригиналните характеристики от антологията-мистификация „На острова на блажените“, автобиографични признания и дневникови записки, Сарандев е очертал неговите исторически обусловени и съвременен дълбоко личен изживени идеи за културното ни развитие. Изтъквайки на преден план заслугите на Славейков в разволя на българската критика, Сарандев има ясно съзнание и за слабостите в неговата дейност на теоретик и критик. Разглеждайки естетическите възгледи и литературно-критическото творчество на Славейков в тяхната многоликост и противоречивост, Сарандев е успял да разкрие значителното, непреходното в тях. Изтъкнато беше, че приносните елементи в дисертацията трябва да се търсят не в новите факти, а в новите акценти и осветления, изводи и оценки, в изграждането на един цялостен и по своему очертан образ на Славейков като критик и особено в опита да се намерят мястото на Славейков в историята на литературно-критическата ни мисъл и славейковските традиции в развитието на българската критика като жанр.

В обсъждането на дисертацията взеха участие Ангел Тодоров, Светла Гюрова, акад.

Петър Динеков, чл.-кор. проф. Георги Цанев и чл.-кор. проф. Емил Георгиев.

Ангел Тодоров счита, че като се е заел с осветляването на най-сложната и противоречива част от творчеството на поета — неговата критическа дейност, Сарандев се е справил напълно успешно със задачата си.

В изказването си Светла Гюрова изтъкна, че дисертацията на Ив. Сарандев прави впечатление като опит за историко-философско осмисляне на естетиката на Славейков, разглеждана на фона на нашата обществена действителност и интерпретирана като етап в развитието на националната психология. Понататък Св. Гюрова подчерта, че проблемът Пенчо Славейков е поставен в цялата му сложност, прави се връзка с литературната традиция у нас, търсят се социалните и историческите фактори, предопределящи интереса на П. Славейков към немската философия и литература, естетиката му се осмисля като нов етап в националното мислене, търси се генезисът на противоречията му. Накрая Св. Гюрова препоръча на дисертанта при преработването на труда му и евентуалното му прерастване в книга да включи по-богат фактически материал, което би раздвижило изложението, би му придало повече исторически колорит, би създавало възможност за по-многопланово разгръщане на авторската концепция.

Акад. Петър Динеков посочи, че едно от най-ценните качества на работата е, че Сарандев много задълбочено е проникнал в проблемите и оттука е осветлил фактите, докато досега обикновено литературната ни критика се е водила в своите оценки не толкова от подробното разглеждане на въпросите, колкото от тълкуване на фактите. Акад. П. Динеков счита, че взел тая част от творчеството на Славейков, която преди даваше основание на нашите литературни критици да го отричат, Ив. Сарандев се е опитал да открие ключа към неговите сложни и противоречиви естетически позиции, което вече е принос в нашата съвременна критическа мисъл.

Проф. Георги Цанев се съгласи с оценката, дадена от двамата рецензенти на дисертацията, като направи някои бележки. Според него Сарандев би трябвало да осветли по-

подробно въпроса за враждата между Славейков и Вазов на основата на различните естетически позиции, защитавани от тях. По-голямо внимание — смята Г. Цанев — би трябвало да се отдели на въпроса за влиянието на Ницше върху Славейков.

В изказването си проф. Емил Георгиев се съгласи с мнението на рецензентите, както и с направените бележки, като изтъкна, че Сарандев е оформен литературовед и общата оценка на дисертацията не може да не бъде положителна,

Накрая Сарандев защити някои от своите позиции, прие направените критически бележки, които ще вземе под внимание при оформянето на дисертацията в отделна книга.

Общото мнение на рецензентите и изказалите се, че Сарандев напълно заслужава научната степен „кандидат на филологическите науки“, бе потвърдено чрез гласуването на научния съвет — всички членове единодушно гласуваха да бъде присъдена на Иван Атанасов Сарандев научната степен „кандидат на филологическите науки“.

Ю. О.

КРЪСТЬО КУЮМДЖИЕВ — „КИРИЛ ХРИСТОВ — ЛИЧНОСТ И ДЕЛО“

На 26 май 1972 г. се състоя публична защита на дисертацията на и. с. Кръстьо Тодоров Куюмджиев на тема „Кирил Христов — личност и дело“ за присъждане на научната степен „кандидат на филологическите науки“.

Единият рецензент — чл.-кор. проф. Георги Цанев — очертава дисертацията на Кр. Куюмджиев като едно сериозно научно изследване. С ревността на учен-изследовател и със строгия оценъчен поглед на критика Кр. Куюмджиев е проучил грижливо всички извори. Така Куюмджиев си изработва твърдо установено свое, лично отношение към поета, свои преценки за неговите човешки прояви и художествени дела. При това е строго критичен — безпопаден е към всичко, което смята за човешка слабост или за идейно-художествен недъг у Кирил Христов. Той познава отлично целия творчески път на поета, но не си поставя задача да разгледа всички негови произведения — той спира вниманието си главно на характерните — на ония, които вървят положителна или отрицателна, но във всеки случай ярка светлина върху неговия развой, върху идейно-естетическата стойност на неговото творчество като цяло. Сигурният усет на Куюмджиев за изкуство, неговият дар за художествено проникновение му помагат с по една или с по няколко фрази да удари върху основното качество. Преценил с критически поглед значимото и характерното, той съумява да представи истинския творчески развой на Кирил Христов. И понеже рисува неговия духовен образ в различни случаи и различни настроения, той дава и верен негов портрет — портрет, в който се чувствува движение. И това е главният принос на Кр. Куюмджиев. Тук му помага неговата словесна дарба. Той пише с изключителна лекота — нищо търсено не се забелязва в неговия словоред, нищо, което да спъва естествената мелодия на неговата реч. Стилът му — подчертава проф. Г. Цанев — е предметен, образен, есенциен. Богатството и кристалната яснота на фразата у него са сви-

детелство за яснота и пълнокръвно неспирно течение на мисълта.

Другият рецензент — проф. Ефрем Каранфилов — също подробно се спира на качествата на дисертацията. Той изтъкна, че авторът сбито, ясно и точно е дал облика на поета, неговото израстване, неговото творческо дело, мястото на това дело в развитието на нашата литература. Съвършено правилно Кр. Куюмджиев не отделя личността от писателя Кирил Христов. Като построява своето изследване върху голяма и добро съвестно събрана и подбрана документация, Кр. Куюмджиев успява да изгради цялостен облик на интересна и противоречива фигура на писателя. В труда си авторът не идеализира поета, стреми се да бъде напълно обективен и да разкрие същественото и най-важното в творческия му път, като не забикаля редица спорове и отношенията му с други творци. Проф. Е. Каранфилов подчертава, че наблюденията на дисертанта са правдиви и оригинални. Сравнявайки К. Христов с други поети, той прави много верни характеристики, които, взети отделно, са на учен принос. Рецензентът смята, че Куюмджиев много добре постъпва, като прави анализ на някои от поправките в събраните и преиздадени произведения на поета, тъй като по поправките и по работата над ръкописа на един автор най-добре могат да се разкрият съществени черти от неговото развитие. Основните моменти в оценката и отношението на критика към развитието са верни, езикът е точен и ясен, образът на човека и поета Кирил Христов е очертан с точна, сигурна и артистична ръка. Диалектичката връзка в развитието на обществени условия и творчеството на Кирил Христов е убедително изтъкната. В това отношение трудът на Кр. Куюмджиев има преносен характер.

В обсъждането на дисертацията взеха участие проф. Кръстьо Генов, Светла Гюрова, акад. Петър Динеков и чл.-кор. проф. Емил Георгиев.

Проф. Кр. Генов изтъкна, че при съпоставка между труда на акад. Михаил Арнаудов и този на Кр. Куюмджиев за поета (трудове от различни жанрове) има общи черти, има и много различия. Куюмджиев излиза с интерпретация, която се отличава от академичната интерпретация на М. Арнаудов. Дисертантът не се е поддал на влиянието на М. Арнаудов. Той показва похвални завоевания. Въпреки някои есеистични хрумвания той има свой собствен стил. Кр. Генов изтъкна, че трудът е една съвременна интерпретация на Кирил Христов. У Куюмджиев има търсене и разкриване на типологичната същност на поета и с това той отива по-далеч от М. Арнаудов. Проф. Кр. Генов смята, че дисертацията е една сериозна работа, една безспорна крачка напред.

Светла Гюрова изтъкна трудността да се ползва такава огромна документация на един толкова продуктивен писател. Спря се и на идейната и стилова монолитност на дисертацията, синтетичността на изложението, лекотата, с която Куюмджиев борави с фактите, обединени, свързани и осмислени от неговото виждане за личността на твореца. В най-общи линии критикът вижда у К. Христов непосредствения поет, един творец, за когото философската абстракция, боравенето с идеи е нещо вътрешно неприщящо въпреки претенциите за духовен и идеологически водач на своето време. К. Христов в лицето на М. Арнаудов и Кр. Куюмджиев, в чиито творби за пръв път е разбран като автор и като личност, е намерил своите талантиливи и истински изследователи.

Акад. П. Динеков смята, че работата е добра за качеството си на цялостна оценка на делото на поета. Куюмджиев е абсолютно прав, че К. Христов ще влезе в литературната история с написаното през 90-те години. По-нататък П. Динеков изтъкна едно свое виждане. В труда всичко е видно и търсено в национален мащаб, а Кирил Христов трябва да бъде разглеждан на прелома на XIX и XX в. не само на фона на нашата литература, а в един по-широк, литературно-географски аспект. Трябва да бъде видян приносът в интернационално отношение на кръга „Мисъл“, с това нашата литература ще навлезе в онзи широк поток на европейската литература, към която в същност принадлежи.

Чл.-кор. проф. Е. Георгиев оцени работата като положителна. Трудът на Куюмджиев е литературен портрет на поета. Е. Георгиев смята, че трябва да се обърне повече внимание на преводите на К. Христов, по-специално на произведени на чешки прогресивни писатели — Петер Безруч и Иржи Волкер.

Проф. Стойко Божков направи заключително обобщение за качествата на труда.

Както рецензентите, така и всички изказали се изтъкнаха, че дисертантът заслужава да му бъде присъдена научната степен „кандидат на филологическите науки“, което впоследствие бе изразено при гласуването — присъстващите членове на Научния съвет единодушно гласуваха да бъде присъдена на Кръстьо Тодоров Куюмджиев научната степен „кандидат на филологическите науки“.

В. А.

ЛЮБОМИР СТАМАТОВ — „АСЕН РАЗЦВЕТНИКОВ. ИДЕЕН И ТВОРЧЕСКИ ПЪТ“

На 8 юни се състоя публична защита на дисертацията на Любомир Вълканов Стаматов на тема „Асен Разцветников. Идеен и творчески път“ за присъждане научната степен „кандидат на филологическите науки“. На защитата присъстваха членове на Научния съвет към Института за литература, научни сътрудници от Института за литература и Института по балканистика, писатели, аспиранти, студенти и много граждани.

Рецензентите на труда проф. д-р Васил Колевски и ст. н. с. Здравко Петров изтъкнаха в рецензиите, че в дисертацията са разглеждани най-важните моменти от живота на поета, от неговото изграждане като творец, голямата му и сложна идейно-психологическа драма, настъпила след напускането на списание „Нов път“ и продължението ѝ през 30-те години. Асен Разцветников изминава сложен идеен и творчески път. Неговата драма

на човек и поет е една от най-показателните и трагичните в българската поезия. Биографията му е противоречива — в нея се редуват възторгът и разочароването, опиянението от борбата за нов идеал и умората, вярата в бъдещето и безнадеждността. Тези полюсни състояния на творчески дух на Разцветников са резултат от промените в неговото самочувствие на поет и гражданин.

Проф. В. Колевски счита, че истински успех за дисертанта е проследяването на този процес — как Разцветников постепенно намира своя проблематика, своя баладичен жанр, своите изразни средства, как той се издига като оригинален поет със свой ярък стил. Според В. Колевски приносен характер в дисертацията имат и архивните и други материали, отнасящи се до живота и творчеството на поета, както и анализът на най-значителните негови произведения.

Вторият рецензент Здравко Петров подчерта, че дисертантът е проследил много внимателно идейната и художествена драма на Разцветников, неговия жизнен и творчески път. В тая насока Любомир Стаматов е проявил редица качества на изследовател: правилен идейно-политически поглед, чувство за обективност, непредубеденост, търпеливо проучване на литературните факти. Любомир Стаматов не служи на литературни предразсъдъци и предварително подготвени схеми. С неговото изследване за пръв път в българската литературна наука се дава подробно и документално осветление на драмата на Асен Разцветников, то запълва една празнина в българската критическа книжнина.

В обсъждането на дисертацията взеха участие: чл.-кор. проф. Емил Георгиев, н.с. Елена Димитрова, проф. д-р Георги Димов, главен асистент от СДУ Стефан Елестеров.

В изказването си проф. Георгиев се съгласи с мненията и оценките на двамата рецензенти—дисертантът Любомир Стаматов е усвоил методите на научната работа, показва творческо отношение към проблемите, които разработва, дисертацията му го представя като оформен научен работник; подчерта трудността да се пише за Асен Разцветников, който извървява сложен и противоречив път на развитие. Смята, че преводите на поета трябва да се разглеждат като част от творческата му дейност и да се включат в цялостното му творчество—най-важното качество на преводите на Разцветников се състои в това, че те са поетически преводи, че са поезия.

Н. с. Елена Димитрова изтъкна, че Любомир Стаматов е работил с огромен фактически материал, но не е потънал в него, а е съумял да го използва с усет и мярка; очертил е ясно сложния и противоречив творчески път на Разцветников. Като най-сполучлива смята главата за „Жертвени клади“, където анализът е напълно адекватен на художествената материя, намерени са най-подходящите подстъпи към нея. Смята, че са необходими по-широки паралели с Пенчо Славейков и Багряна при стихотворенията по народни мотиви. Най-главното пожелание, което отправи Елена

Димитрова, се отнася до въпроса за разширеното и богато излагане на проблемите на творческото майсторство на поета, тъй като сега портретът е изграден предимно в психологически аспект.

Проф. Георги Димов подчерта в изказването си трудността на избрания автор и уменията на Любомир Стаматов да се ориентира в неговата противоречива и сложна драма; спря се на огромния фактически материал, с който е работил дисертантът и правилния подход към него, изтъкна постигнатите положителни резултати в дисертацията и в заключение счита, че Л. Стаматов е направил принос в осветляването на личността и творчеството на Асен Разцветников.

Стефан Елестеров изтъкна, че в дисертацията на Стаматов са съчетани успешно два основни момента: от една страна, е проучен богат архивен материал и са събрани нови документи и спомени, а, от друга, е направен задълбочен психологически и естетически анализ, което е безспорен успех за един млад научен работник. Авторът на дисертацията се стреми да свърже проблемите на литературната история със съвременността. Посочи, че творчеството за деца и преводаческата дейност на Разцветников са намерили място в дисертацията, доколкото това го изисква очертаването на цялостния портрет на поета.

В отговора си на рецензиите и изказванията Любомир Стаматов защити аргументирано и убедително своите становища—изтъкна основанията си за невключването на творчеството за деца, отговори на направените му критически бележки, взе отношение по препоръките на рецензентите и изказалите се.

Председествуваният заседание проф. Стойко Божков направи кратко общително заключение, в което се присъедини към мнението на двамата рецензенти и на изказалите се—без съмнение дисертантът Любомир Стаматов притежава всички необходими качества, за да му бъде присъдена научната степен „кандидат на филологическите науки“.

Всички присъстващи членове на Научния съвет към Института за литература изразиха единодушно съгласието си чрез гласуване.

М. Б.

МАРИН ЖЕЧЕВ — „НИКОС КАЗАНДЗАКИС И РАЗВИТИЕТО НА РОМАНА В ГРЪКЪТА ЛИТЕРАТУРА И ЛИТЕРАТУРИТЕ НА ДРУГИТЕ БАЛКАНСКИ СТРАНИ“

На 8 юни се състоя публичната защита на дисертацията на Марин Жечев Терзиев, редовен аспирант в Института по балканистика, на тема „Никос Казандзакис и развитието на романа в гръцката литература и литературите на другите балкански страни“. На защитата присъстваха членове на Научния съвет, научни сътрудници от Института

за литература и Института по балканистика, преподаватели от СДУ, аспиранти и много граждани.

Рецензентите на дисертационния труд проф. д-р Георги Димов и ст. н. с. Веселин Трайков изтъкнаха в рецензиите си, че аспирантът Марин Жечев е насочил вниманието си към важна и почти неразработвана тема —

разгледал е романтичното творчество на големия гръцки писател Никос Казандзакис в аспекта на някои общи проблеми в развитието на балканската прозаична традиция. В тая връзка той е засегнал широк кръг въпроси от историко-литературен и теоретико-естетически характер. Върху фона на особеностите в развитието на романа в балканските литератури авторът осветлява и преценява творческото дарование и постижения на Никос Казандзакис — дори когато разглежда по-частни въпроси от творческия път и делото на Никос Казандзакис. Марин Жечев ги е подбирал с оглед на интереса, който те представляват за изясняване на общите, типологически процеси и в другите балкански литератури.

Рецензентите подчертаха, че както в избора на проблематиката, така и в нейното интерпретиране Марин Жечев е показал качества, които го представят като задълбочен литературен изследовател, който бори компетентно с методологията на съвременното марксистическо литературознание и отговаря на изискванията, необходими, за да му се присъди научната степен „кандидат на филологическите науки“.

В обсъждането на дисертацията взеха участие: чл.-кор проф. Емил Георгиев, проф. д-р. Кръстьо Генов, ст. н. с. Надежда Драгова, ст. н. с. Стефан Великов, научната сътрудница от Румънския институт по балканистика Елена Сюпюр и акад. Михаил Арнаудов.

Емил Георгиев подчерта трудността на избраната от Марин Жечев област — българското литературознание съвсем отскоро се занимава с проблемите на литературната балканистика. Основен метод, който трябва да ползват изследователите, е сравнителното марксистическо литературознание. Марин Жечев не само установява факти, но открива и закономерностите и успял да стигне до някои собствени както теоретични завоевания, така и в областта на типологията. Емил Георгиев възрази на някои положения в дисертацията — той счита, че усвояването на традицията не означава подражание и не е съгласен връщането към миналото да се квалифицира като романтично — според него историческият роман в балканските литератури има по-други задачи и той препоръча на дисертанта да помисли в тази насока, особено с оглед издаването на труда в отделна книга.

Проф. д-р Кръстьо Генов изрази съгласието си с рецензентите. Марин Жечев си е поставил оригинална, но трудна и сложна задача, като е взел голям автор и около него е групирал други писатели, които са му нужни, за да разработи темата си и да направи теоретичните си обобщения. Жечев е разрешил задачите си не само от историко-литературно гледище, но и с оглед на теоретичните си цели, които си поставя. Генов смята, че дисертацията на Жечев надхвърля изискванията в своята област и той ще даде с готовност гласа си, за да му се присъди научната степен, за която кандидатства.

Ст. н. с. Надежда Драгова проследи пътя, по който е вървял Жечев, и всички трудности и препятствия, които е трябвало да преодолее в процеса на работата върху темата, тя изтъкна като голямо достойнство на дисертацията, че авторът е осветлил и пречупил всички засегнати проблеми през своя марксистически поглед, своята марксистическа методология.

Ст. н. с. Стефан Великов подчерта, че авторът има определен принос с известни свои теоретични изводи. Жечев не само е направил паралели, но е изследвал генезиса на балканския роман. Авторът свободно оперира с фактите, детайлно е проучил обширен материал и много умело го е използвал; в дисертацията Жечев показва надхвърляне на позитивистичната мисъл и опистелството. Дисертантът се е представил като задълбочен научен работник, който дава основание да се гледа с надежда на неговото бъдещо развитие.

Научната сътрудница от Румънския институт по балканистика Елена Сюпюр изтъкна, че проблемите, с които се е зял Марин Жечев, не са проучвани. Тя се спря на някои от причините за закъсняването на романа като жанр в балканските литератури; подчерта правилните теоретически изводи на автора и изтъкна сложността на изчисления за разглеждане гръцки писател, известен с много сложен и противоречив път на развитие.

Акад. Михаил Арнаудов изрази задоволството си от факта, че млад научен работник се е насочил към една неизследвана област и неговото начинание трябва да бъде приветствувано и поощрено. Изследвания от такъв род ще допринесат за укрепването на добросъседските отношения на Балканите — заяви акад. Арнаудов, — бъдещето е в единството на народите, а те се търпят и обичат, когато се познават и разбират.

След приключване на изказванията Марин Жечев взе отношение по направените препоръки и критични бележки — той обособно поддържащите в дисертацията становища.

В заключителното си обобщение директорът на института проф. Стойко Божков изтъкна, че както рецензентите, така и всички изказали се са категорични в положителните си оценки на дисертацията и той се присъединява към тях; подчерта специално упоритата работа на аспиранта с новогръцки език — през годините на аспирантурата той е напреднал толкова много в него, че е в състояние да дава преценка за художественото майсторство на разглежданите писатели, което свидетелствува за овладяване на езика в големи тънкости и детайли.

Накрая всички членове на Научния съвет, които присъстваха на обсъждането, единодушно гласуваха да бъде присъдена на Марин Жечев Терзиев научната степен „кандидат на филологическите науки“.

М. Б.